

EIX DE DEBAT 2 - Fase de diagnosi

Participació dels agents, aliances clau i instruments

A. INTRODUCCIÓ

Aquest eix de debat es refereix a les observacions fetes per l'avaluació de mig termini del Pla director 2019-2022 amb relació a la coordinació i col·laboració amb els ens locals, a la participació dels agents de la cooperació des d'una perspectiva de cohesió territorial, i a la incorporació de nous actors. L'objectiu de l'exercici que es proposa és recollir aportacions de diagnosi sobre aquestes qüestions per contrastar les conclusions i les recomanacions de l'avaluació amb els diferents agents informants, tot enriquint la diagnosi d'aquest eix per a l'elaboració del Pla director 2023-2026.

La present fitxa aporta una síntesi dels principals resultats i recomanacions amb relació a aquest eix de debat.

B. RESULTATS I RECOMANACIONS APORTADES PER L'AVALUACIÓ MIG TERMINI DEL PLA DIRECTOR DE COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT 2019-2022

1. Sobre la coordinació i col·laboració amb els ens locals

El Pla director aposta per reforçar el suport a la cooperació municipalista com a política pública local i per potenciar el paper específic que ha de tenir el municipalisme i els governs locals en l'esquema de les cooperacions catalanes¹. Per fer-ho, el Pla planteja dues línies de treball amb els governs locals: per una banda, actuacions de millora de la política pública que tenen un abast de país, i per una altra banda, la millora de la coordinació i la complementarietat entre les cooperacions respectives.

Principals resultats de l'avaluació en relació amb la coordinació i col·laboració amb els ens locals:

- En relació amb la consideració dels ens locals en el Pla director, tant des de les unitats de cooperació com per part dels ens locals la valoració és positiva, si bé la valoració d'aquests últims no és tan alta. En qualsevol cas, els ens locals sí consideren que recullen les propostes que es van fer prèviament a l'elaboració del Pla director.
- Tanmateix, des dels ens locals es considera que la implementació efectiva no ha estat suficient, tot i que des de les unitats de cooperació es destaca els esforços realitzats, donat

¹ Apartat 12. Coordinació i col·laboració amb els ens locals. Pàgina 60 del Pla director

els recursos humans disponibles. Així, en la pràctica es continua fent front a dificultats que principalment tenen a veure amb la territorialització, l'harmonització i simplificació administrativa (“desburocratització”) i amb els mecanismes de coordinació.

- Quant a la territorialització, és a dir, la coordinació i els mecanismes de suport als agents de cooperació i ens locals del conjunt del territori, segons els ens locals es constata que aquesta no ha arribat als nivells desitjats. Sí que es confirma un treball amb entitats com la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona, l'Àrea Metropolitana de Barcelona, o el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, però no amb la intensitat necessària amb els ens locals de les províncies de Lleida, Girona o Tarragona, que en definitiva són l'objecte de la territorialització.
- L'instrument previst per enfortir la territorialització dels ajuts de cooperació, el Fons Cistella, no ha donat encara fruits, tant per motius de posada en marxa com perquè el seu disseny no seria del tot adequat a la realitat dels ens locals del territori. Es constata que el Fons Cistella s'està explorant de forma pilot amb la Diputació de Lleida, però s'ha d'avançar en la seva articulació i la seva operativa, i enfronta reptes de sostenibilitat: sense estructures sòlides als ens locals, els avenços difícilment se sostindran en el temps.
- Pel que fa a l'agenda de desburocratització, es constaten avenços escassos. Si bé tant les unitats de cooperació de la Generalitat com els ens locals i les entitats de segon nivell tracten de promoure-la, sempre acaben topant amb la normativa vigent en matèria de subvencions. En qualsevol cas, els ens locals (i les entitats de segon nivell) afirmen que cal donar passos en aquest sentit.
- En relació amb els mecanismes de coordinació, s'ha confirmat el marge escàs que té la Comissió de Coordinació amb els ens locals (CCEL) per a aprofundir en qüestions més estratègiques. El Pla de treball de la CCEL, aprovat a finals de 2021, aborda diversos temes que impulsen els ens locals amb el suport de la Generalitat, el que podrà ser un espai per aprofundir la col·laboració i coordinació amb els ens locals en diversos àmbits.
- S'ha constatat així mateix que els Plans anuals de cooperació de la Generalitat presenten una limitació, i és que es tracta de documents de programació únicament de la Generalitat. Així, es detalla que els Plans anuals recullen el que farà la Generalitat de Catalunya per donar suport a la cooperació municipalista, però no tenen capacitat d'incidir en la pràctica en el que farà cada ens local, ja que aquest té el seu mandat i la seva autonomia local, especialment si després no es concreta de manera bilateral.
- Es remarca la necessitat d'avançar en el treball en xarxa i molt especialment la necessitat de planificar la relació amb els ens locals, amb un coneixement profund de la realitat del territori.

Recomanacions en relació amb la coordinació i col·laboració amb els ens locals:

- 1) **Realitzar un estudi diagnòstic sobre les problemàtiques concretes dels ens locals del territori, de què és el que veritablement es requereix per a enfortir el territori, i com des de la cooperació de la Generalitat de Catalunya s'hi pot donar resposta.** En concret, un diagnòstic sobre les estructures de cooperació, els recursos humans disponibles i el seu nivell de capacitació i d'estabilitat laboral, la realitat pressupostària dels ens locals en matèria de cooperació al desenvolupament, les limitacions dels Intervencions i Secretaries i l'equilibri dels instruments i mecanismes amb l'autonomia local. En el mateix sentit, crear sinergies amb la Diputació de Barcelona i amb el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, en tant que estan duent a terme una comparativa de les dificultats que enfronten municipis grans, mitjans, petits i molt petits.
- 2) **Millorar la planificació amb els ens locals, augmentant el diàleg, la comunicació i els acords bilaterals,** de manera que els diferents ens locals aboquin allò que els hi preocupa, i els Plans, pel que fa el treball pel suport de la cooperació local, s'estableixin de mutu acord.
- 3) **Avançar en la millora dels processos per fer una cooperació més eficient.** Atès que és un problema compartit i reconegut per administracions i organitzacions de desenvolupament, posar en marxa un grup de treball específic per abordar la desburocratització dels processos administratius, partint d'aquest reconeixement així com els estudis i diagnòstics que existeixen. Aquest treball s'ha de fer amb una visió ampla, des dels instruments, com ara convocatòries, bases i formularis, als procediments de presentació i justificació.
- 4) **Donar veu a les Intervencions i Secretaries municipals,** que suposen un dels grans frens per a l'agilitat de les convocatòries, i millorar el seu coneixement sobre els processos de cooperació.
- 5) **Donar suport a les entitats supramunicipals en qüestions de capacitació i formació al personal dels ens locals,** en la mesura que aquestes comptin amb una bona estructura de formació a electes i tècnics locals, inclosa l'àrea de cooperació.

2. Sobre la participació dels agents de cooperació d'arreu del territori

El Pla director pretén incidir per a aconseguir un teixit divers i extens al llarg del territori, amb entitats de diverses capacitats, més grans i especialitzades, incloent-hi les ONG internacionals que estiguin instal·lades a Catalunya, i més petites, d'àmbit local i vinculades a la solidaritat. En aquest punt es reconeix el paper dels ens locals, i entre les línies de treball en el si de la CCEL s'inclou la d'assegurar una distribució adequada dels recursos de cooperació a tot el territori i aconseguir així un teixit associatiu més cohesionat. Per assolir aquest propòsit, s'assenyala al Pla director, s'han d'identificar i desenvolupar instruments de finançament adequats.

Principals resultats de l'avaluació en relació amb el foment de les capacitats dels agents de cooperació arreu del territori:

- Queda palès que l'instrument de Fons territorials és adaptat a les necessitats de les entitats de les demarcacions on s'ha implementat (Lleida i Girona), sent la convocatòria ordinària de projectes inadequada, pels seus requisits i formats, per donar cabuda a la tipologia d'entitats, més petites i menys professionalitzades que conformen el teixit associatiu d'aquests territoris. Els Fons territorials han mostrat la seva eficàcia per redistribuir els recursos de la cooperació a aquestes territoris, que no arribarien sense aquest instrument.
- No s'ha assolit, a mig termini del Pla director, l'ampliació del Fons territorials a la demarcació de Tarragona ni a la de Barcelona. La dificultat per desplegar el Fons a aquestes demarcacions té a veure amb la operativa definida per l'instrument.
- La valoració en general positiva de l'instrument de Fons territorials que en fan els agents dels territoris on s'ha implementat el Fons no és compartida pel conjunt del sector en la seva formulació actual. La causa principal de desacord és els requisits d'accés a aquest instrument, que són els que han impedit, fins al moment, el seu desplegament al conjunt de les 4 demarcacions.
- Els actors dels territoris on s'ha implementat conceben el Fons Territorial com un primer pas necessari, però no suficient, donat que és un fons dissenyat per a l'enfortiment de les estructures i les capacitats entitats que fan cooperació, però no per al finançament de projectes de cooperació al desenvolupament als països del Sud Global.

Recomanacions en relació amb el foment de les capacitats dels agents de cooperació arreu del territori:

- 6) **Realitzar un diagnòstic per conèixer en profunditat les organitzacions que treballen en cooperació al desenvolupament a tot el territori català**, així com les activitats que realitzen segons àmbit geogràfic i sectors de treball, així com capacitats diferencials i oportunitats que presenten per contribuir als objectius de desenvolupament del Pla director. Aquest diagnòstic hauria de servir per entendre millor les necessitats i capacitats dels diferents tipus d'entitats del territori català.
- 7) **Dissenyar instruments adequats que donin resposta a la diversitat d'entitats en base als resultats del diagnòstic**. La disponibilitat d'informació i evidència precisa sobre tipologia d'entitats de cooperació existent a Catalunya que aportaria el diagnòstic, hauria de permetre dissenyar instruments (o revisar els existents, incloent l'instrument de Projectes) per respondre de forma efectiva a les necessitats i capacitats diferenciades de la diversitat d'entitats (petites, mitjanes i grans) existents a Catalunya, i activar el conjunt de capacitats del territori per a contribuir als objectius de desenvolupament i d'EpD del Pla director. En aquest sentit, l'avaluació ha identificat que per a la seva definició cal un diàleg amb el conjunt del sector d'entitats de cooperació català, per tal que els instruments contribueixin efectivament a la cohesió territorial del teixit associatiu català.

3. Sobre la incorporació de nous actors i actors no prou reconeguts

El Pla director indica la voluntat de fer “més estretes les relacions els agents de cooperació i altres entitats de la societat civil” entre les que anomena: **entitats feministes i de dones, organitzacions de joves, entitats del tercer sector, operadors de l'economia social i solidària, associacions esportives i col·lectius de persones migrades**. Destaca especialment “les connexions entre el sector de la cooperació i el tercer sector social” i entre el “**sector de la recerca** i les entitats de cooperació al desenvolupament”. Per últim, entre els actors no prou reconeguts, identifica la necessitat de fomentar les capacitats en el seu rol per l'educació per una ciutadania crítica, de les **universitats**, entre d'altres actors. La voluntat de l'enfortir les aliances amb el món de la recerca i les universitats es recull també a l'apartat 14 del Pla director sobre relacions institucionals i aliances.

Principals resultats de l'avaluació en relació amb la incorporació de nous actors i actors no prou reconeguts:

- La incorporació de nous actors no està resultant senzilla i es confirma que es tracta d'un camí en el que s'avança lentament.
- L'ACCD ha treballat la incorporació i les aliances d'actors amb instruments específics (per exemple, en el cas dels actors de l'Economia Social i Solidària, amb l'impuls d'un instrument financer d'aval amb la banca ètica, o la convocatòria INTCO per fomentar l'aliança entre el món de les universitats i la recerca i les ONGD), així com adaptant els instruments ja existents (Programes, Projectes i Fons territorials). La incorporació d'actors i foment d'aliances a través d'aquesta segona via ha estat el focus d'anàlisi de l'avaluació.
- L'avaluació constata que la diversitat de rols que plantegen les convocatòries de Projectes faciliten la incorporació de nous actors, especialment el Tercer sector², i en menor mesura entitats feministes, de l'àmbit de la recerca i les universitats i de l'Economia social i solidària.
- Es constata que l'instrument de Fons territorials, a més de ser una eina de suport a les entitats dels territoris, contribueix també a la diversificació dels actors. En aquest instrument s'aprecia una major participació d'entitats del Tercer sector, feministes i de persones migrades. S'identifica que les entitats de persones migrades només són presents als projectes dels Fons territorials, i no a altres tipus de convocatòries.
- Per línies estratègiques, s'identifica que la incorporació de nous actors més enllà de les ONGD és més gran a la línia estratègica d'Educació per al Desenvolupament que a la línia estratègica de Desenvolupament.
- La informació qualitativa evidencia les dificultats per avançar en la incorporació de nous actors a través de les convocatòries de subvencions ordinàries. Entre les dificultats esmentades destaquen els esculls jurídic-procedimentals lligats a les subvencions.

² Dins de la categoria de Tercer sector s'inclouen entitats de tipus cultural, de drets, ecologistes, educatives, esportives i socials.

- Amb relació als entorns vinculats al coneixement, és a dir, la universitat i el centres de recerca catalans, les dades quantitatives i qualitatives mostren avenços, que no ha estat exempts de dificultats, també vinculades als reptes que enfronta de forma generalitzada la incorporació de nous actors i de manera específica en la generació de nous instruments.

Recomanacions en relació amb la incorporació de nous actors i actors no prou reconeguts:

- 8) **Fer un mapeig dels nous actors i concretar amb exactitud quins són, com s'identifiquen a la pràctica, i perquè es important incorporar-los.** L'avaluació ha demostrat la interrelació, connexió i en alguns casos "solapament" entre les tipologies d'actors a incorporar que es mencionen al Pla director. A tall d'exemple, una entitat del Tercer Sector pot ser feminista (pel focus i orientació del seu treball) i al mateix temps estar inscrita al registre d'ONGD de l'ACCD. És necessari disposar d'un mapeig que permeti afinar la categorització i concreció de quins son els actors que es volen incorporar, com s'identifiquen i com es defineixen des del punt de vista jurídic-procedimental. Igualment, la informació més precisa sobre el valor afegit de cada actor facilitaria la identificació dels instruments més adequats per a la seva incorporació, tenint en compte els objectius perseguits.
- 9) **Revisar en quins actors dels que ja estan establerts a la Llei de cooperació al desenvolupament i per els que no s'han trobat camins de col·laboració suficients es pot incidir,** especialment pel que fa als col·legis professionals i a les associacions empresarials.
- 10) **Reflexionar sobre la incorporació de nous actors no previstos explícitament a la Llei de cooperació, i sobre la pertinència de crear nous instruments per a ells, o incorporar-los als instruments ja existents.**
- 11) **Aprofundir en altres instruments, no financers, per a la implicació de nous actors.** En línia amb les recomanacions anteriors, i com a resultat del mapeig que es pogués fer, aprofundir els mitjans per la participació de nous actors a la política de cooperació, més enllà dels instruments de finançament.
- 12) **Definir un pla de treball amb les universitats i centres de recerca, amb prioritats per potenciar el seu paper en cooperació al desenvolupament i, especialment en l'àmbit de recerca i co-creació i gestió del coneixement en desenvolupament.** En el marc del treball i la reflexió conjunta amb les universitats, valorar la pertinència de crear instruments de finançament propis per a les universitats i/o revisar el disseny de la convocatòria INTCO.
- 13) **Treballar per enfortir el coneixement mutu del teixit associatiu vinculat al desenvolupament global, en la seva diversitat.** Per enfrontar els reptes globals de desenvolupament sostenible s'ha de fer partícips a altres actors que complementin els coneixements dels actors tradicionals de la cooperació. En aquest sentit des de l'Administració pública es podria fomentar el coneixement mutu entre actors creant espais d'intercanvi entre organitzacions de segon i tercer nivell on es presentin les possibilitats d'impulsar partenariats multi-actor, així com aliances innovadores.

C. PARTICIPACIÓ A LA DIAGNOSI D'AQUEST EIX DE DEBAT

Les següents preguntes pretenen orientar les aportacions en la fase de diagnosi per aquest eix de debat:

- *En quina mesura compartiu les recomanacions de l'avaluació en relació amb aquest eix de debat? Quines recomanacions considereu que són les més rellevants? Es podrien enriquir o concretar les recomanacions plantejades per l'avaluació?*
- *Creieu que hi ha altres elements de diagnosi sobre aquest eix de debat no contemplats als resultats de l'avaluació que s'haurien de considerar? Quins serien?*